

ابونہ شراطی

ممالك عثمانیه دد سته لکی (۶۵)، آلتی
آیلنی (۳۵) غروشددر .
ممالك اجنبیه دد سته لکی (۱۷)، آلتی
آیلنی (۹) فراقتدر .

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائره مخصوصه

اظہارات

آبونه بدلی پشیندر .

§

مسلكه موافق آثار مع الممنونیه قبول
اونور . درج ایدله یں یازیلر اعاده
اولونماز .

الکتاب

۱۳۳۰

دینی، فلسفی، علمی، ادبی هنته اقی مجموعه اسلامیه در .

صاحب و مدیر

سر محرر

ع . اشرف ادیب

محمد عاکف

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

اظہارات

رساله مزدن آلتدینی کوسترک
شرطیله بتون یازیلر هرر انکی
بر غرتہ طرفندن قتباس اولونه بیلیر .

مکتوبلرک امضالری واضح
و او قوناقلی اولسی و آبونه صره
نومروسنی محوی بولونعی لازمدر .

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرک
آدرس لرینک فرانسزجه ده یازاسی
رجا اولنور .

پاره کیرندردکی زمان نه یه دائر اولد
یغنک وضحا بیلدیر لسی رجا اولنور .

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

زمان سعادتدن صکره چیقان اختلافاتی ارادن قالدیرم . زمان سعادت مسلمانلری کبی بسیطوساده ، «سمحه وسهله» اولان دین اسلامه رجوع ایدم . حقایقه طولو اولان ، علوم و فنون حاضرهیه قارشى عادى بر اثر تعصب بيله کندیسنده موجود اولیان ، سالکینی بر صافیت و صمیمیتله هر زمان قوجاقلایان دینیزی ، دین مینمیزی او خرافاتدن قورتارم .

اوف ، نقدر آجینه جق بر حال ! شو عصر تر قیده بشریت فضالره ، سمالره دوغرو یوکسه لیرکن اسلامیتک سینئه تمدن و عرفانی نشترله یین ، ارضک کرویتنه عقل ایردیره میوبده اوکوز ، اوکوزکده بالیق اوزرنده بولندیغنه بتون قوتيله اینانان نه خام قفالر بولندیغنی انسان کورر ایسه نصل متاثر اولماز ؟ اسف ایدرم که اسلاملرک سبب فلاکتی دوشو . نسلرده ده فکر تعقیب صاحبی اولانلرک محدوددر . بغداد ولایتک والی محترمی بالقان حربنده دشمن قارشیسندن ازل و جان وطن اسلام اوغورنده مجاهده ایدن اردو قوماندانی جاوید پاشا حضرتلری کبی بر قاچ وجود فدا کار عراقده بولسه ایدق نفاقک سیاه دومانلر ایله اسلامیتک افق سیاستی شویله ظلمتدار اولمزدی . بن ایسترم که اختلافات دینیه و مذهبییه اونودولسون . ماضینک حاله واستقباله تأثیر ایدن وایده جک اولان منازعه لری ، کفتکولری دریای نسیانه آتیلسونده عصرلردن بری اسلامیتی خربالایان ، ترقی و تجدددن هر آن و زمان کری بیراقان بو افسانهلردن ملیونلرجه مسلمین قورتلسون .

مادامکه اسلاملر اصلده ، اساسده متحددر ، جمله سی بر نقطه یه مربوطدر ؛ او حالده تفرعاته تعلق ایدن مسائله یکدیگرمزه دشمن کوزیله باقق موافق منطق و حکمت اولورمی ؟ آرتق ماضیه باقق ، اجدادمزک بزه میراث بیراقدینی غوغالری ، دعوالری قاریشدیرمق بزه مناسب می ؟ هایدی اوغراشه لم ، نه اوله جق ؟ نه قازانه جغز ؟ هیچ ! فقط بولردن قازانه جق وار ایسه اوده هر زمان بزه احتراصکار و کین دار نظرلریله باقان ، طولریله ، مائر مدنیسه یله کله رک بزی بر قاره قارتال کبی قورقونج قانادلری آلتیه الان و آلتاق ایستین اوروبادر . اگر بر مضوی ماضی دیمزسه ک ، مدهش یک مدهش بر اوروپا تهله کسنک میدانه چیمه سندن شبهه ایتیمه لم . نفاقزدن خصم لر استفاده ایتدی . بز ایسه بیوک ضررلره دوچار اولدق .

آرتق کافیدر . غفلتی براقلم . نزاعی آرده دن قالدیرم . بری برمری رد ایچون احادیث موضوعیه تشبث ، اکابر دینزه دیل اوزاتمه یه جسارت ایتیمه لم . مادام که اصول دینیه و عقاید شرعییه برز ؛ مسائل فرعییه اولان خلاقاته اهمیت ویریمه لم . ماضیده بابالرمز نه یایمشلر سه یایمشلر ، ابی کوتو کندی عهدملرنده قالسون . شمدی زمانک اعاده سی محالدر . مادام که رؤساء دینیز بری بریله مسالمتکارانه ، صالح پرورانه حرکت ایتش لر ، بزده شویله اولام . بو اختلافاتمز اسلامک بلنی بوکیور . بلکه قیریور ، دول اسلامیه نک استقلانی تهید ایدیور .

حکومات اسلامیه اصول اسلامیه ده بر اولدقلری حالده اختلافات فرعییه دن واز کچسونلر . معاصرلرمزدن بر بیوک معارف پرورک دیدیکی کبی اسلام ایکی شهادت کله سندن عبارتدر . بو ایکی کله یه ایمان ایدن مسلم . انکار ایدن غیر مسلمدر . باقی سوزلر و اختلافات اخبار آحاده و وقائع تاریخییه مستنددر . اخبار آحادو وقایع تاریخییه اصول اسلام قارشیسندن نظر اعتبار ایله باقلماز .

فرستی قاجیرمایم . نه یایه جقه سق اجراسنه تشبث ایدم . یالکیز بومسائی قاو رایه جق قفالره احتیاج واردر . الحمدلله بویله مجاهدلرمزده اکسیک دکدر . «والسلام علی من التبع الهدی ..»

قفقاسیانک باکو توابعندن بلبله لی

حاجی میرزا محمد رحیم

بغداد :

بر صفحه تاریخ :

مصرک سرگذشتی [*]

باشم نفع

مصر مسأله سی نه در ؟ بر صفحه سیاسی و بر فاجعه اسلامیه در . بدیهیدر که هر مسلمان صوک عصر مدنیه افول ایدن و خونخوار اجنبیلرک پنجه بی آمانه دوشن ممالک اسلامیه نک سقوطی فاجعه لری قارشیسندن متأثر و دلخوندر . عینی زمانده بدیهیدر که سقوط و افول ایدن ممالک اسلامیه نک حیات اسلامه اک علاقه داری ، موجودیت اسلامیه و خلافت نقطه نظرندن اک مهمی مصردر . اومصر که امالدنیا ومفتاح الحرمیندر . اوت اومصر که بتون وادی نیلک حاکمه سو ، بتون آفریقانک تاج درخشانیدر . او مصر که بتون اهالیسنک قلبی انجق بر أمل ایله برضرباندر که اوده : خلیفه نک سلامتی ، خلافتک مصونیت و بقای در .

مسلمانلر یازم جغ حقیقه لردن خرسیتانلق نامنه اوروپانک نه اویونلر اوینادیغنی ، ممالک اسلامیه یی قبضه تسخیر و دست تعدیسنه نصل کچیر . دیکنی کورده جکاکر وقان آغلایه جقلردر . دیمک که بزمده عروة الوثقای اتحاد ایله میدانه چیمه قلعمز و حق حیاتیازی استحصاله چالیشمق قلعمز لازمدر . بونی هر مسلمان ادراک ایتلی و اکا کوره خط حرکتی چیزملیدر .

ایشته بر صفحه تاریخ ، شانلی مصرک کیفیت افولنی تشریح ایدم . بر صفحه تاریخی یازیورم . امید ایدرم که بر درس انتباه تشکیل ایده بیلسون . ومن الله التوفیق . ع . س

[۱] مأخذ متعدد وموثوقدر . با خصوص مصرک قهرمان وطنپوری مصطفی کامل پاشانک آناری عمده اتخاذ ایدلشد .

١

تفرقه باعث اضمحلال در

مصرک، بتون مصائب و فلاکتلرینه یکانه سبب خدیو مصر اسماعیل باشانک استقراض ایتدیکی بورجلردر. اینیلرک باخصوص انکلترونک مصر شئونیه مداخله سنی تأمین ایدن ایشه بو علتدر. معلوم در که مداخله اجنبیه سیاستنک اساسی و ملتیرک زبون واسیر اولسنک باعث یکانه سی تفرقه در. متحد بر مات آره سنده تفرقه و نفاق باشلادی اوملتک اضمحلالی و دشمنلرینک پنجه سینه سقوطی طبعیدر. غربایلر بو حقیقتی پک ایی تقدیر ایتشلردر.

اوروپالیر آفریقا و آسیا حکمدارلرینه بول بول باره اقراض ایتک صورتیلر مملکتلرینی استیلا ایتدیلر.

اوروپالی، بر مملکت کوزینی دیکدی می هان اورانک امیرینه اوروپانک مدنیت و شعشع سنی کوزلری قاشدیرمچق، عقل و اداره بی سلب ایدمچک بر صورتده تصویر ایدمچک بر سیمساری مسلط قیلار. اوامیر اداره سز، عقلی خفیف، شهوتنه اسیر ایسه هان اودام اغفاله دوشر. اوروپا مدنیت مزیفه سی اوغرند مملتنک اوموزینی آغیر استقراضلرله چاتیرداقمه باشلار که... بونک نتیجه سی مداخله اجنبیه و درعقب اسارت و اضمحلالدر.

ایشته خدیو مصر اسماعیل باشاده اوروپالیرک اغوا آتیه آلداندی، مدھش مبلغلر استقراض ایتدی، مصرک قابولرینی اجنبیلرله آچدی؛ بویله جه مصرک باشنه اک بیوک مصائبی، اک مدھش بلبلری جلب ایتدی. نهایت اونی آلداتانلر و او پارملری اقراض ایدنلر آنک خلخ ایدلمسینه سبب اولدیلر. بویک بیوک بر موعظله تاریخیه در که بتون شرق امیرلرینه پک مدھش بر درس بلیغ تشکیل ایدر. چونکه، بر مملکتک قوتی اوراده یاشایان ملتک قوتنه وابسته در. بر ملتک سعادت و رفاهی ایسه ظاهری پارلاقده ده کل، اوملتک کوستردیکی جدیت و فعالیتنده در. بر ملت قدر آز بورجلی اولورسه حیاتی ارنسبتده مسود، استقلالی اونسبتده رصین، وضعیتی او درجه متین اولور. بالعکس بورجلری چوق اولدینی تقدیرده فلاکتلری چوغالیر؛ اجنبی مداخله سینه معروض قالیر؛ استقلالی منززل، حیاتی مضطرب اولور.

مصرک شونی و مصره قارشى اوروپا سیاستی ۱۸۷۵ سنه سندن اعتباراً تبدل ایتکه باشلادی. بونک ده باشلیجه سببی انکلترونک خدیو مصر اسماعیل باشادن سویش قنلنده اولان اسهامنی صاتپن آلمسیدر. انکلترون نفوذینک مصرده زیاده اشمنی، انکلترونک فرانسه یه قارشى مصرده بر رقابت کوسترمسی بوتاریخدن باشلامشدر. انکلترون نفوذینک وادی نیاده ازدیادینه اسماعیل باشانک اداره مصریه و سودانییه بر چوق انکلیزلرک تعینی دلالت ایلر. بوانکلیزلرک یکانه مشغله سی، یکانه وظیفه سی تفرقه و نفاق تخمیرینی اکک ایدی. بوندن ماعدا ۱۸۷۷ ده

انکلترون حکومت مصریه ایله بر معاهده عقد ایتکه موفق اولمشدر که بومعاهده نك التجی ماده سی موجبجه «انکلیز سفائن حربیه سی بحر احمرده جولان ایتکده سربست بولونه یه؛ فیما بعد اسیر تجارتی نقل ایدن سفائن مصریه بی تقیتش و در دست ایدمچک حکومت مصریه یه تسلیمه؛ کذا اسیرلرک حریتلرینی استرداد خصوصنده تدایر لازمه بی اتخاذ ایتکه» صلاحیتدار اولدی. بونک دهها طوغروسی مصرک یایه یله چکی بر ایشه مداخله و کندی طرفندن حل و فصل اولمنی دیمک دهها اولادر.

انکلترون بوخطوه بی موفقیت ایله آنجه مصری اشغال ایتک ایچون لازم کلان تدایرک اک مهمنی اتخاذ ایتمنی بولنیوردی. دیگر جهتدن فرانسه ایله اتفاق ایدمچک مصر مالیه سنی ثنائی بر مراقبه آلتنه آلمش و خدیو مصر اسماعیل باشانی خلخ ایتدیرمک ایچون لازم کن تدایری اتخاذ ایتش و توفیق باشانک خدیو یته تعیین اولندیفننده سیمساری هر یقه یه یاهر ق احرار ایله خدیو و دیگر مصریلری بر برندن تفریق ایتکه موفق اولمش و دهها صکره مصری اشغال عسکرینه آلمق ایله مصری، دولت علیه بی، عالم اسلامی آلداتمنه موفق اولمشدر.

مصرک سوء طالعندندر که انکلیز سیمسارلری مصریلری تفریق ایتکه موفق اولمشدری. تفرقه اولا اردوده باشلا یهرق چرکسلر ایله مصریلر آره سنده مخاصمات باشلامش ایدی. چرکسلر دییورم؛ فقط حقیقت حالده اولنرده مصرلی در. چونکه آنلر مصرده طوغمش، بیومش، مصرک نان و نعمتیلر پرورده اولمشلر ایدی. اگر چرکسلر بونی تقدیر ایتش، مصریلر ایله آره لرنده کی سوء تفهیمی ازاله یه موفق اولمش، مصری استیلا یه مهیا بر دشمنک حاضر اولدیننی بیلمش اولسه لردی مصرده انکلیزلردن قورتولمش و حریتیلر منمنع اوله رق قالمش اولوردی. نه چاره که چرکسلر ایله مصریلر آره سنده کی سوء تفهم خصومه و دهها صکره عداوته منقلب اولدی و بویله جه مصر سقوط ایتدی. بوده تفرقه و انشقاقک بر نتیجه طبعیه سیدر.

۲

عربی یاشانک ایدک قیامی

عرباینک قیامی بر قاج مصرلی ضابطک اتفاق ایدمچک خدیو سابق توفیق باشایه بر عریضه تقدیم ایتک و بوضابطلرک اووقتی حربیه ناظری عثمان رفقی باشانی مصریلرک علیهداری و چرکسلرک طرفدارى اولدینندن طولانی عزل ایدمک طابنی در میان ایتلری و مذکور عریضه بی خدیو تقدیم ایتک ایچون احمد عربی و علی فهمی و عبدالعال حلمی بکلری انتخاب ایتلریله باشلار. بو عریضه خدیو تقدیم ایدیلر ایدیلر مصری بلع ایتک سیاستنی تعقیب ایدن اجنبیلر بوفرستی قاجیرمایهرق تفرقه و اختلافی علولندیرمکه چالیشیلر. و عربانی ایله آرقداشلرینک عزللرینی و تأدیب ایدملرینی زمامداران اموره تلقین ایدرلر. بونک اوزرینه

داود پاشا تعیین ایدیلر ایدلر ضابطارک اجتماع ایتملری امرایتدی.
عرايینک راپورینه نظراً برده برقاچ رومی کندیسنی و عبدالمال حلمی
بکی اولدیرمک ایچون استیجار ایتش .

بوتون بواحوال مصر ضابطاتی شدتله متأثر ایتش و برقیام ترتیب
ایدیلکه باشلانیش ایدی . بوقیامک مقصدی مملکتک اداره داخلیه سنی
تغییر و ریاضی پاشا قایینه سنی اسقاط ایدلدی .

۹ ایلول ۱۸۸۱ ده بعدالظهر ساعت اوچده مصر عسکرلری
عرايینک قومانداسی آلتنده (عابدین) سرای خدیویسی اطرافنده
طوبلانهرق و ریاض پاشا قایینه سنی اسقاطی، مصرده بر مجلس مبعوثانک
تشکیلنی ، اردونک ۱۸۰۰ عسکره ابلاغنی طلب ایدیلر .

بو صروده فرانسه سفیری ایله فرانسه مراقب مالیسی، انکلتزه
سفیری سیر (ماله) نک و کیلی مستر (کوسون) ایله انکلتزه مراقب
مالیسی مستر (قوقیل) مصرده بولنیورلردی . بونلرایسه خدیوه عرايینک
طلبلری استعاف ایتسنی سولیدیلر . ایکی ساعت مکره عرايینک
طلبلری قبول اولندی . ریاض پاشا اسقاط و شریف پاشا ایکی قایینه یی
تشکیله مأمور ایدلدی .
محررین مصریه دن
عبدالقنی سعید

دوام ایده جک

اسلام عسکرینه

خندق محابه سی

— کچن نه حه دن مابعد —

بو صیراده بنی قریظه یهودیلرینک مسلمانلریله اولان عهدی بوزمش
اولدقلری ایشیدلدی و صوروشد رولوب ایشیدیلن سوزک طوغرو
بولوندینی آکلاشلدی : چونکه : بنی نضیر یهودیلرندن و محاربه نک
مشوقلرندن اولان (حبیب بن اخطب) بنی قریظه رئیس (کعب بن اسه) له
کوروشمش ، دیل دوکک وچکه چالمق سایه سنده عهدی بوزمق
ایچین حریفی قاندرمشدی ، مسلمانلر هک محافظه سیله مشغول ایکن
مدینه ده کی چولوق ، چوجق اوزره رینه صالحیرمالرینه قرار ویردیرمشدر . [۱]
شو حالدله اهل اسلام ، ایکی دشمن آراسنده قالیوردی . بناء علیه

[۱] اسلام مجاهدلری ، هندک اوکنده مدافعه ایله مشغول اولورکن
قادیلرله چوچتلرده بر حصار ایتمه طرلدورواش و بنی قریظه یهودیلرینه قارش
محافظه اولونمشدی .

رسول الله افندیزک شاعری اولان (حسان بن ثابت) ده بونلرله برابر
حصاره قایانمشدی . چونکه : سوزلری نادر پوره کلی ایسه کندیس اوتدر
قورقاق اولدینی ایچین محاربه آدی دکادی . بناء علیه قادیلر وچ جتلر قایانمایه
مجبور قلمشدی . حال بوکه : یهودیلر دن بی حصارک اوکنده کزیمکه باشلامش
واوراسنک مدافعه سز بولوندینی کیدوب خبر ویرمسی محتمل بولونمشدی .

عثمان رفیق پاشا بوضابطلری چاغیرته رق بر مجلسک مواجهه سنده عزل
ایدلکلرینی ویرلرینه اوچ چرکسک تعیین ایدلدیکنی تبلیغ وحبس
ایدلرینی امر ایدر . بوقدرلده اکتفا ایتیه رک عرايیه میل ایدن
ضابطلرک جمله سنی قلعه زندانده توقیف ایدر . اردونک ضابط
وعسکرلری رئیسلرینک دوچار اولدقلری بوحالی کورنجه زندانه وقلعه یه
هجوم ایدرلر واونلری قورتاریرلر . بونک اوزرینه اجنبی انترقه .
جیلرینک ایسته دکلری حاصل اولور . یعنی داخلی شورش واضطرابلر
باشلار .

عرايی قورتولور قورتولماز هان سفرای اجنبیه یه حادثه نک تفصیلاتی
بیلدیرر و نظر دقلرینی جلب و خدیو ایله ملاقات ایده رک کندیسنه
و آرقداشلرینه برات عفو استحصا ایدر . عینی زمانده عثمان رفیق پاشا عزل
ایدیلر ویرینه مشهور محمود سامی البارودی پاشا حربیه نظارتنه تعیین
ایدیلر . (۲ نیسان ۱۸۸۲)

بو صروده انکلتزه نک قاهره سفیری اولان سیرماله عرايیه کندیسنک
توسطی اوزرینه عفو ایدلدیکنی ، حربیه ناظرینک استبدالی ایسه یه
کندی سعینه بناء حاصل اولدینی اکتانمه موفق اولور . بدیهیدرکه
انکلتزه سفیری بو وسیله ایله عرايیه یی وارقداشلرینی استماله ایتک
ایستیوردی .

عینی سنه نک ۴ نیسانده خدیو توفیق پاشا عرايیه علی فهمی یه
انکلتزه و فرانسه سفیرلرینه کیدوب مصرده آسایش عمومی واستراحت
عمومیه یی ، اوربوالیرک جانلری و ماللری محافظه ایده جکلرین بیان
ایتملری تکلیف ایتدی و تکلیفی اجرا اولندی .

مشبه بودرجه ده طورمش اولیدی هرشی تمش و مصرده کما کان
قالمش اولوردی . فقط اجنبی انترقه جیلری متصل چالیشیورلردی .
وبوسفر خدیوک معیت مخصوصه سنی آلت اتحاد ایده رک عسکرلری ،
ضابطلری علینده آیفلاندرمق و ضابطلری اولدیرملری ایچون تشویق
ایتمک کی تشبیلرده بولندیلر . مع التأسف بوسفه نک تلقینات ملعونانه لری
بعض آچاقلرجه قبول اولندی و « فرج الزینی » نامنده بر لثم
مصر آلایلرندن برینه کیده رک عسکرلری ، ضابطلری علینده قیامه
دعوت ایتدیسده عسکرلر اونک خیانتی ادراک ایده رک کندیسنی
دردست ایتدیلر . ایکنجی کون تحقیقات اجرا ایدیه رک نتیجه ده معیت
خدیویه نک برلندن آلدینی تعلیمات اوزرینه بوایشه باشلادینی آکلاشلدی .
فضله اوله رق عرايیه بوحادثه حقنده یزدینی راپورده اومعته منسوب
آدمکده مذکور تعاماتی افندیسندن آلدینی سوبیلور . بوکی حادثه لری
ایجاد چالیشانلرک جمله سی سودانه نفی و تبعید ایدلدی . فقط مذکور
منقیرلر سرای منسوبینی ایله علاقه دار اولدقلرندن بونلر نفوذلری
استعمال ایده رک خدیوی سامی پاشای حربیه نظارتندن عزل ایتسی
ایچون اقتضاع ایتدیلر . سامی پاشادن اکتفا ایتسی طلب اولندی
و وقوع استعفا سنه مبنی رینه داماد خدیو داود پاشا تعیین ایدلدی .